

nek pride, da se toliko škode po ognju pripetí, ti ob kratkem to-le odgovorim: „Večidel iz zanikernosti.“

Torej, preljubi Slovenci! Se škode ognja varovati, vtisnite si zlasti štiri nauke svojega brata slovenskega globoko v serce:

Prvi je: Luči brez laterne pod streho na dile ali v hlev nikoli ne nosite, goreče treske že celó ne, da bi jo v steno vtikali ali pa svečo na slamo postavljali. Slama, ki od zgor visi ali spod leži, se zapali, in tako en sam zanikern človek celo vas zažge, ter vaščanom beraško palico v roke potisne.

Drugi: Ako pri nas ni navada, da bi stergarji dimnike osnaževali, naj jih možki s košato smreko ometajo in sicer pozimi vsakega mesca, poleti vsakih 6 tednov. Ženke naj jistanje okoli dimnika in tudi celo kuhinjo pogosto ostergajo. Srenjski predstojniki pa naj ostro na to gledajo, da vsaka hiša imela bo kuhinjo in dimnik zidan.

Tretji: Vi tobakarji, posebno vi hlapčoni in gostači! lule ali fajfe na skeden, pod ali parno nikdar ne jemljite. Kdor pri kermi ali slami tobak kadí, naj se po cesarski postavi z zaporom ali palico kaznuje. Pijancu, z gorečo lulo v ustih, hitro mu jo vzemite, njega pa spat spravite. — Tobak je v južni Ameriki domá, na otoku Tobago (toraj njegovo ime); raste ta zel brez setve, kakor lapuh pri nas. Prinesli so ga v naše kraje leta 1560. Začetka so tobak le imenitni in bogati pili in noslali, sedaj ga pa že komaj dve pedi dolg smerkovec pije, ter ž njim velikrat ogenj zatrosí. Kar veljá od fajf, veljá tudi od smodk (cigar), katerih otrinki so že toliko škode napravili. Zatega del, dragi stariši slovenski! branite sinovom svojim kaditi tobak, po katerem se sedanji čas največ nesreč pripetí. 14. avgusta t. l. je zatrosil tobakar ogenj na spodnjem nemškem Koroškem v Labodnem dolu v Etenci (Ettendorf). Zgorelo je bilo 21 hiš s cerkvo vred; škode je ogenj ali prav za prav tobakar 60.000 gold. napravil. Tobakarji! pazite, ker „ložeje je ogenj obvarovati kakor ubraniti ga, kadar uide“.

Četerti: Tisti klinčki, ki so stopili na mesto cundra, so po otrocih že toliko vasí požgali; hranujte jih dobro, da neumni otroci ne pridejo do njih, in igraje se ž njimi, ne napravijo nesreče, ktere ne obvaruje potem ne jok ne stok.

Ker se pa pri vsi skerbi vendar-le še prigodí, da se ogenj zatrosi, naj srenjski predstojniki, vsak v svoji srenji, sikalko (gasivnico) omislijo; Vi pa, dragi kmeti in posestniki slovenski! nikar se ne obotavljajte pri kaki asekuraciji se zavarovati ali v bratovšino sv. Florijana stopiti. Bog daja za vsako silo posebno pomoč; kdor se pa za silo ne preskerbí, k imenovani bratovšini ne pristopi, je ravno tak zanikernik, ko tisti, ki križem roke derží in od daleč gleda, kako sosed gori, tako dolgo, da mu na lastno hišo ognjeni petelin ne plane. Res! tak ni usmiljenja vreden. Ne recite: „Bog in pa sv. Florijan sta najboljša pomočnika zoper ogenj.“ Res je sicer to; al dobri Bog in sv. Florijan vas ognja varovala ne bota, ako ste sami nečimerni in zanikerni. Vprašam vas, ljubi Slovenci! ali dobri Bog potrebnega živeža bo dal človeku, ki sicer pridno moli, delati pa nič neče? „Moli in delaj“ — to je že star pregovor.

Slovenci! vi zavoljo dobrega serca povsod jako slujete; najlepše pa keršansko ljubezen po ognju nesrečnim skažete, ako k imenovani bratovščini pristopite. Naj pa noben ne misli, da mu greh ni, ako pohištvo svoje popali zato, da bi si potem lepše sozidal. Kdor to stori, je goljuf, je tat, in sreče imel ne bo. „Kakor se pridobi, tako se razgubi“. Vi pa, visokočastiti gg. duhovniki! opominjajte verne svoje pri vsaki priložnosti, zlasti kadar se pobera za pogorelce, ki niso bili zavarovani, naj k bratovščini pogorelski pristopijo in si zavarovajo premoženje svoje pri kateri koli asekuraciji. Skerbimo tudi za časno srečo svojih ovčic!

Iz Libelič na Koreškem.

T. M. Štantetov-Šentvidski.

Drobtinčice o ptujih besedah.

Noben jezik ni prav čist in nima zgolj svojih lastnih besed, temuč marsiktero ptujo. To pa izvira odtod, da je jedno ljudstvo od drugega stvari, katerih samo ni imelo, z imeni vred sprejelo, ali pa je na mesto drugega ljudstva stopilo in že tam mesta, sela, brege, potoke in druge stvari poimenovane našlo; ali pa si je drugo ljudstvo podverglo in njegove besede sprejelo, da bi se njemu dopadlo in ono njemu bolj podložno bilo.

Zato prašamo: jeli so sledeče besede res nemške?

Beck, Bäcker, backen — peči. — Peči je slovanska beseda. Od tod besede pridejo pek, peč, pečar, pečilo, pečenka. Od tutih so Nemci svoje vzeli.

Gast — gost. — Gost izhaja od gostiti, pogostem shajati se v kaki veselici, jestvini ali pitvini, convivari, in toti deležniki se pravijo gostje. „Oni se dobro gostijo“, je toliko kakor: „oni so v družbi dobre volje, dobro jejo in pijejo“. Od tega imajo Nemci svojo besedo **Gast** in **Gasteraj** — goščenje. Beseda gostiti ima tudi hud pomen; zakaj v nekterih krajih pravijo ljudje od treslike ali zimice (merzlice), če koga pogostoma obiskava in močno trese: „danes me je pa jako gostila!“

Garten — ograd. — Gart je toliko kakor grad, in izvira od graditi, ograditi, in da je ograd zagrajen ali ograjen, se zato pravi ograd; od tega menda nemško **Garten**.

Grab, Graben. — Grab, grob od grabiti, grabati, grobati, grabati, in od tega nemško **Grab, Graben, graben**.

Igel — jež. — Igel od igla, **Nadel**, iglač **Nadelthier** oder **Igel**, ker ima igle.

Leute — ljudje. — Ludje od ljud: človek, in od tega nemško **Leute**.

Sattel — sedlo. — Sedlo je toliko kakor sedalo, sedilo **Sitz**, od sedeti, sedere, in od tega **Sattel**.

Spitz — špic, špica. — Špica ali špic od pičiti, stechen, pungere, ispičiti, ostro napraviti, scharf, spitzig machen, in od tega pičiti, stechen, pika **Stich, Punct, špic, špica, Spitze**.

Thal — dol. — Dol je bergab, thalab, in zato se cela graba med dvema bregoma pravi: dol, **Thal**.

Theil — del. — Del od delati, arbeiten, thun; zato ali kako reč razdelati, zerarbeiten, zertheilen, in vsaki kos razdelane stvari se prav: del, **Theil**.

Weib — baba — Baba je prava slovanska stara beseda; nihče tega ne tají, in od nje nemško **Weib**.

Slovenske besede so že v nemškem tako ponemščene, poglajene in zakrite, da jih je že težko več poznati in tako tudi druge.

Véliki Adelungov slovník kaže tudi mnogo takih slovanskih besed in njihovo resnico svedoči.

Naj se pa nikdo ne čudi, ako se v nemškem jeziku slovanske besede nahajajo. Jeziki so ravno kakor silje. Eno silje raste poleg drugega, in marsiktero zerno od njega se med ono zatepe. Ravno tako so ljudstva eno poleg drugega prebivale, njegove besede pobirale, ali pa v dežele pregnane ljudstva prišle in tam njegove imenovanja našle, ali pa se od podjarmenega ljudstva reči učile z imeni vred, kakor smo že rekli. Kako star je slovanski jezik, je dobro znano vsem učenim možém.

Po nemškem Štajarju, kjer so nekdanj Slovenci prebivali, se najdejo mnogotere slovanske imena vesnic, bregov, far, kakor: **Rokič ves, Štraden Straden; Fladnitz Blatnica; Leska ves; Feistriz Bistrica; Schöckel sokol; Gabersdorf Gaberje; Fresen Brezje; Gösnitz Goznica; Dobel topel (toplice); Pleš breg**.

Po nemški deželi se jednako nahajajo slovanske besede in imena: **Stuttgart, Adelung** imenuje **Stud grad; Friesah** v **Brezah; Meklenburg** od **meklen, wilder Ahorn-**

baum; Pommern, Pomorje, Uferland; Strelitz; Stargard, stari grad, Lausitz Luzica; Insel Rügen, Ruga, Rugia; Lippe, Lipa reka; Una mesto; Ratibor mesto; Tarnovic Ternovec; Görlitz Gerlica, mesto; Stekenic, Stekenica; Wakenic, Vakenica, potoki, in več takih.

Nemške besede, ktere se v slovenščini nahajajo, so na vekše take imena reči, ktere so Slovenci od Nemcov kupovali, ali pa pisarniških opravil, ki so jih pri nemški gosposki v pisarnici čuli; kakor štibra, daca; kvitenga, pobotnica; Schuldschein, dolžno pismo; Taufschein, kerstni list; Todtschein, smertni list; Trauschein, poročni list; Verzicht, odstopnica; kancelija, pisarnica; žnidar, šivec, šivar; šlosar, ključar; girtlar, pasar, pasir od pas Gürtel; cimperman, tesar, tesač; tišlar, mizar; šoštar, čevljar; leder, koža, usnje, usno, vusno; cviren, dvojniki, sukanec itd. Ni bilo ravno trebalo totih in drugih nemških besed Slovencom nekdanj po birati od Nemcov, ker so imeli lastne besede, kakor kolar, kovač, logar, mesar itd.; al božina si k času v prvem začetku ni vedila pomagati. Š.

Nova jugoslavenska časnika.

„Glasonoša“ se veli novi časnik, ki ga je v Karlovcu 20. dne t. m. začel izdajati našim čitateljem dobro znani gosp. Abel Lukšič, izdajatelj prejšnjih „Obče poslovnih Novin“. Prislovica, ki stoji na čelu novemu časopisu:

Svako zrnice na oltaru roda
Neostaje bez svojega ploda!

naznanjuje nam z malo besedicami blagi namen ovega lista: pospeševati duševni in materialni blagor naroda svojega, in kterege z bratovsko ljubeznijo pozdravljamo tudi mi Slovenci. Kakor je domoljubni gosp. izdajatelj skerbel za prekrasno unanjo obliko, v kateri izdava v svoji lastni, čisto novo napravljene tiskarnici novi časnik, tako v pozivu svojem zagotavlja, da je stopil v zvez z mnogimi vročimi rodoljubi, ki so mu obljubili na vse strani narodnega gibanja svojo pripomoč, da bode od dne do dne bolje mogel zadostiti svoji nameri. Razun glavnega lista, ki obdeluje polje narodnega življenja in vse, kar spada v okrožje lepoznavsko ter izhaja vsaki teden dvakrat, se pridava vsako sredo doklada pod naslovom: „Občekoristni poslovni list“ ali glasilo za narodnogospodarstveni promet, vsaki mesec pa še priklada: „Slovo i Slika“ ali list za oglase na polji knjižtva in slikarstva.“ Tako bo bogato obdarovani list prinašal na vse strani zanimive tvarine ter se vrednega skazoval, da ga tudi naši domoljubi podpirajo z duševno in materialno pomočjo toliko bolj, ker nam je Slovencom prijazni gospod izdajatelj obljubil, da ga je volja, tudi v našem slovenskem jeziku pisane sestavke v izvorni besedi sprejemati. Naročnina s poštnino vred za celo leto znaša 9 gold., za pol leta 4 gold. 50 kr., za četert leta 2 gold. 25 kr.

Iz Varaždina nam je sl. vredništvo humoristično-satiriškega časnika „Podravski jež“ imenovanega poslalo program tega novega lista, naj bi ga oklicali tudi v našem listu. Radi storimo to in vabimo tudi naše Slovence, naj si ga naročijo. Poziv se tako glasi: „Sadržaj lista ovog biti će poveći i manji članci humoristični, i satirični crpljeni iz domačeg života t. j. novelle, pripovjedke, dosjetke, dvogovori, pjesme, putopisi i životopisi, kritika, u obće jednom rečju, sve što na humorističko-satiričko polje spada. List ovaj, koj će svakog mēseca izlaziti tri puta, naime svakog 10., 20. i 30. i koj će početi izlaziti tečajem mēseca Prosinca (decembra) ove godine u Varaždinu, donosit će i satiričkih slikah prama sadržaju, što ipak od broja predplatnikah zavisi. Predplatna čena na čelu godinu za domaće 6 forintih, za izvajnske s poštom 6 forintih 80 novčićah, a za pol godine polovica. Četvrtgodišnja predplata neprima se. Gospoda, koja na ovaj list predplatiti

žele, pozivaju se, da do 15. Studenoga o. g. predplatu podpisanomu u frankiranih listovih poslati izvole.“

U Varaždinu dne 1. Listopada 1861.

Dragutin Antolek,
izdavatelj i odgovorni urednik „Podravskog ježa“.

Prošnja do slov. jezikoslovcev.

V 22. listu „Slovensk. Glasnika“ oklicuje za napredek mile naše materinščine vseskozi marljivi gosp. vrednik sledečo prošnjo:

„Dobro berilo in dobra slovnica močno pospešuje jezikoslovni nauk; pri nas pa še oboje potrebuje mnogih poprav. Zato sem se lotil predelave svoje „slovenske slovnice“, da bo o svojem času z ozirom na staro slovenščino in na lastnije ljudskega govora predelana in z mnogimi izgledi iz najboljših starejih in novejih spisov razjasnjena v novi in za šolsko rabo še pripravniški obliki beli dan zagledala. Da pa popolnoma zadosti našim šolskim potrebam in vsem pravičnim tirjavam današnjih jezikoznancov, obračam se do vseh gg. domorodcov s ponižno prošnjo, da mi v tem težavnem, za napredek mile slovenščine toliko potrebnem delu blagovoljno s svojim svetom na pomoč pritekó. Ljuba in draga mi bo vsaka jezikoznanska drobtinica, ki v dosedanjih slovnicaš se ni bila dosti razjasnjena ali pa je bila celó v nemar puščena, pa tudi vsaka opombica o lastnijah ljudskega govora po raznih slovenskih stranéh. Ko bo delo gotovo, naprosim več slovenskih jezikoslovcev, naj ga v rokopisu pregledati blagovolijo, da se še pred natisom popravi ali dostavi, kar bi bilo morda tu pa tam še napak povedano ali celó opuščeno. Ponavljam svojo prošnjo, priporočam se vsem čast. rodoljubom, da me v prid domačega napredka počasté s prav obilnimi dopisi.“

V Celovcu 14. oktobra 1861.

Anton Janežič,
c. k. učitelj više realke

Pisma slovenskega turista.

II.

Prašali me bote, dragi bravci, kako je to, da so pisma turista tako dolgo zaostale? Al pisatelj obrača, Bog pa oberne. Hodil sem, ko sta „še ajda in pelin cvetela“, križem po Kranjskem in nabiral si za torbico svojo medú in pelina, al naključilo se je, da še le zdaj vredujem nabero.

Po shodu v Bledu, ki je bil že v „Novicah“ s potrebnimi opazkami „ilustriran“, sem dolgo premišljeval, ali bi jo udaril više gori, kjer Savica bobni čez pečine, ali pa bi šel nazaj doli. Kakor Hamlet svoj „seyn oder nicht seyn“ sem premetaval tudi jez v svojih mislih „ali Bohinj ali Radoljco“, dokler nazadnje navlada misel: kaj se boš klatil po vaséh; pojdi v mesta in tergove. Dictum factum — hajd v Radoljco; tu bo za te več gradiva kot v onih visokih krajih, o kterih je že marsikter pisatelj in pesnik svoje pero poskusil.

Ko bi slovenskega „Bädecker-ja“ pisal, to je, knjižico v rudečem usnju vezano, kjer se oznanuje, kaj je v tem ali unem mestu znamenitega, bi od Radoljce ne povedal družega, kakor da je za Kranjem drugo mesto na Gorenškem, ki bi ga ptujec za pošteno vas deržal, ako bi poprej ravno ne bral, da je že starodavno mesto. Pa neki strojar, ki se ponosno radoljškega mestjana imenuje, mi je, vès navdušen za čast in slavo svojega domačega kraja, z dostojnim naglasom pripovedoval, da je že Radoljca mesto iz starodavnega veka, Nace Kuranda bi rekel: „Noch aus den finstern Zeiten des grauen Mittelalters.“ Pripovedovali so mi, da ima čudovite privilegije iz 12. in 13. stoletja, ki, ne vem, kakošne čudne časti in bremena radoljškim „purgarjem“ nakladajo. Ali imajo Radoljčani za te privilegije tudi svoj arhiv, ki se s 7 ključi zapira, in svojega arhivarja, za vse